

УДК 65.01: 339.3+339.17

Ольга САБЛУК

здобувач Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна
e-mail: lab.eco@udpu.edu.ua

СУТЬ І ПРИНЦИПИ КОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА І КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються та аналізуються суть і принципи комерційного підприємництва та комерційної діяльності.

З переходом до ринку дедалі більшого значення набуває комерційне підприємництво, як визначальний фактор розвитку ринку товарів і послуг та комерційна діяльність підприємства.

Аналіз комерційного підприємництва і комерційної діяльності має значну роль в активізації економічних процесів, зокрема: забезпечує встановлення збалансованого ринку, сприяє формуванню оптимальних пропорцій між виробництвом та суміжними сферами, виявляє попит на товари, стимулює виробниче підприємництво, здійснює ефективний товарний оборот, задовольняє потреби населення у товарах та послугах, стимулює діяльність суб'єктів ринку, робить відповідний внесок у формування доходів державного і місцевого бюджетів за рахунок сплати податків.

Ключові слова: комерційне підприємництво, комерційна діяльність, підприємство, підприємець, торгівельна діяльність.

Комерційна діяльність в Україні є перспективним та необхідним видом управління в сфері торгівлі, що на сьогоднішній день характеризується нестійким становищем.

Сучасні процеси в ринковій економіці України мають на меті не лише розробку інноваційних механізмів формування та реалізації економічних відносин, але й вихід українських підприємств на міжнародний ринок, з одного боку, та залучення іноземних суб'єктів господарювання до діяльності в Україні – з іншого [1, 28].

Комерційна діяльність об'єктивно де термінується згідно з відповідними економічними законами суспільства. Якщо ринок функціонує нормально, то він автоматично забезпечує дію цих законів. Однак ця зовнішня простота ринкового механізму досягається глибокою взаємодією об'єктивно необхідних передумов, за відсутності або ігнорування яких комерція неминуче поступається місцем адміністративному розподілу або криміналізації сфери комерційної діяльності. Основними з цих передумов є: наявність відповідних економічних, правових та соціальних умов функціонування ринку; економічна самостійність і незалежність від держави всіх суб'єктів

комерційної діяльності; наявність юридично унормованого конкурентного середовища; динамічна збалансованість ринку; економічна і правова рівність усіх суб'єктів комерційної діяльності; цілковита свобода у виборі ділових партнерів; стабільність фінансової та грошової системи; висока правова свідомість суспільства і культура ділових відносин.

Вагомий науковий внесок вивчення комерційного підприємництва і комерційної діяльності мають праці вітчизняних і зарубіжних вчених, такі як: Брагіна Л. А., Ковальов В. В., Лисенко Ю. Г., Миколаєва Т. І., Овечко Г. С., Фатхутдінов Р. А., Коротко І. В., Іванова А. Т., Праткова В. П., Мочерний С.В., Криковцева Н. О., Казакова О. Б., Саркісян Л. Г., Авдеєнко Л. Л., Дяченко Г. А., Сахарова О. Н. та інші.

Комерційне підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами [3, 13].

На наш погляд, слід розглядати комерційне підприємництво з точки зору вузького і широкого аспектів.

У вузькому розумінні комерційне підприємництво – це підприємництво у сфері торгівлі, пов'язане із здійсненням процесів купівлі – продажу товарів для задоволення попиту покупців (споживачів) та отримання прибутку.

У широкому розумінні комерційне підприємництво є господарсько-торговельною діяльністю, що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері виробництва і товарного обігу, спрямованою на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжною діяльністю, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг.

Метою статті є аналіз комерційного підприємництва і комерційної діяльності, що має значну роль в активізації економічних процесів, зокрема: забезпечує встановлення збалансованого ринку, сприяє формуванню оптимальних пропорцій між виробництвом та суміжними сферами, виявляє попит на товари, стимулює виробниче підприємництво, здійснює ефективний товарний оборот, задовольняє потреби населення у товарах та послугах, стимулює діяльність суб'єктів ринку, робить відповідний внесок у формування доходів державного і місцевого бюджетів за рахунок сплати податків.

Комерційна діяльність пов'язана з другим поняттям торгівлі – торговими процесами по здійсненню актів купівлі – продажу з метою отримання прибутку.

У ринкових умовах пріоритетного значення набуває комерційна функція, реалізація якої пов'язана з:

- пошуком конкурентоспроможних постачальників для підприємств,
- формуванням системи зв'язків,
- організацією оптової купівлі – продажу товару,
- маневруванням товарними ресурсами і запасами,
- ефективною роздрібною реалізацією товарів,
- після продажним обслуговуванням.

Всі ці елементи є органічними складниками змісту комерційної діяльності.

Комерційна діяльність покликана забезпечити реалізацію ще однієї важливої функції торгівлі – товарно – грошового обміну.

Для забезпечення ефективного обміну в товарно-грошовій формі використовується складний арсенал комерційних методів і засобів: стимулювання збуту, оптимізація цін, прискорення оборотності, диверсифікація торгівельної діяльності, активізація роздрібного продажу тощо.

Отже, зміст комерційної діяльності включає теоретичні положення, форми виявлення, механізм дії конкретних відносин, методи, прийоми, засоби реалізації, провідних функцій торгівлі: комерційного забезпечення товарного обігу і товарно – грошового обміну.

Виконуючи пізнавальну функцію комерційна діяльність виконує такі завдання:

- пояснює суть, зміст комерційних відносин, зв'язків, комерційних процесів, операцій комерційного ризику, їх взаємозв'язок із зовнішнім середовищем і внутрішніми елементами комерційної діяльності;
- аналізує явища, закономірності, тенденції, характерні для сфери комерційної діяльності;
- визначає стратегічні напрями та шляхи розвитку і підвищення ефективності комерційної діяльності.

Виконуючи методичну функцію комерційної діяльності виконує такі завдання:

- проектування і побудова оптимальних моделей комерційної діяльності;
- вибір системи показників, обґрунтування розрахунків, інтерпретація і оцінка результатів комерційної діяльності;
- оцінка і вимір комерційного ризику;
- розробка прогнозів і їх використання в плануванні комерційної діяльності, проектуванні програм, стратегій.

Практична функція визначає низку наступних завдань

- організація і управління комерційною діяльністю;
- технологія здійснення комерційних операцій з купівлі – продажу, експортно-імпортних, посередницьких операцій та їх регулювання;
- оптова закупівля товарів за прямими контрактами на оптових фірмах, на товарних біржах, аукціонах, через посередників;
- оптимізація товаропостачання, впровадження прогресивних форм постачання, формування оптимального асортименту;

- формування ефективної інфраструктури внутрішнього ринку;
- організація роздрібного продажу товарів, подання послуг;
- підвищення культури торгівлі і якості обслуговування;
- створення сприятливого психологічного мікроклімату в процесі комерційної діяльності;
- оцінка ефективності комерційних операцій і всього процесу комерційної діяльності.

Узагальнюючи вищевикладене, на наш погляд, слід розглядати комерційне підприємство з точки зору вузького і широкого аспектів.

У вузькому розумінні комерційне підприємство – це підприємство у сфері торгівлі, пов'язане із здійсненням процесів купівлі – продажу товарів для задоволення попиту покупців (споживачів) та отримання прибутку [5, 168].

У широкому розумінні комерційне підприємство є господарсько-торговельною діяльністю, що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері виробництва і товарного обігу, спрямованою на реалізацію продукції виробничо – технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжною діяльністю, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг.

Господарсько-торговельна діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання в таких формах: матеріально-технічне постачання і збут; електропостачання; заготівля; оптова торгівля; роздрібна торгівля і громадське харчування; продаж і передача в оренду засобів виробництва; комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності та інша допоміжна діяльність по забезпеченню реалізації товарів (послуг).

Важливе місце у ринковій економіці посідає підприємство у сфері торгівлі (комерція), де швидше і з меншим вкладом ресурсів можна отримати доходи від проведених бізнес – операцій. Підприємство у сфері торгівлі відіграє значну роль в активізації економічних процесів, зокрема: забезпечує встановлення збалансованого ринку, сприяє формуванню оптимальних пропорцій між виробництвом та суміжними сферами, виявляє попит

на товари, стимулює виробниче підприємництво, здійснює ефективний товарний оборот, задовольняє потреби населення у товарах та послугах, стимулює діяльність суб'єктів ринку, робить відповідний внесок у формування доходів державного і місцевого бюджетів за рахунок сплати податків. Крім того, підприємство у сфері торгівлі дозволяє всім учасникам комерційного обороту вигідно співпрацювати на основі планування, реалізації торгових операцій, закладає основу для формування виробничих програм та перспективних напрямів щодо випуску продукції за кількісними та якісними параметрами, асортиментною структурою. А це, у свою чергу, свідчить про те, що комерція визначає економічний стан промислового підприємства, його успіх на товарному ринку. Якщо вироблена продукція не буде реалізована у сфері торгівлі в намічених обсягах, це негативно впливатиме на господарсько – фінансову діяльність промислових підприємств [2, 206].

Загальними принципами господарювання в Україні є:

- забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою всіх суб'єктів господарювання;
- свобода підприємницької діяльності в межах, визначених законом;
- вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;
- обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, економічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;
- захист національного товаровиробника;
- заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

На основі цих принципів комерційне підприємство здійснює:

- вільний вибір підприємцем видів підприємницької діяльності;
- самостійне формування програми діяльності, вибір постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено

законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону;

- вільне наймання підприємцем працівників;
- комерційні розрахунки та власний комерційний ризик;
- вільне розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;
- самостійне здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Господарський кодекс України припускає організацію та функціонування наступних видів підприємств:

1. Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів:

- приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);
- підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності);
- комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;
- державне підприємство, що діє на основі державної власності;
- підприємство засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).

2. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні діють підприємства унітарні та корпоративні.

Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарні підприємства можуть бути державними, комунальними, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника [1, 89].

Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у т.ч. через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства.

3. Підприємства залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до малих підприємств, середніх або великих підприємств.

Малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної 500 000 євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Великими підприємствами визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний рік перевищує 1000 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму, еквівалентну 5 000 000 євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні. Усі інші підприємства визнаються середніми [3, 301].

Основними показниками ефективності комерційної діяльності підприємства є прибуток і рентабельність. Ціль комерційної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки – отримання максимального прибутку. Однак фінансовим результатом може виступати не тільки прибуток, але і збиток, що виник, приміром, через надмірно високі витрати чи недоодержання доходів від реалізації товарів у зв'язку зі зменшенням обсягу постачань товарів, зниженням купівельного попиту. У спрощеному вигляді прибуток – це різниця між валовим доходом і витратами оборотності підприємства.

Отже, проведене дослідження показало, що з розвитком підприємництва та ринкових відносин докорінним чином змінюються принципи і методи комерційної роботи і формування товарних ресурсів. В основі формування

товарних ресурсів лежить перехід від централизованого їх розподілу до вільного продажу на біржах та ярмарках, розвиток прямих господарських зв'язків з виробниками товарів, підвищення ролі договорів постачання. Нові принципи формування товарних ресурсів кардинально міняють характер, зміст і оцінку роботи комерційного апарату.

Організація комерційної діяльності на сучасному етапі повинна проводитися на якісно новому професійному рівні на основі використання світового досвіду [4, 507].

Знання основ комерційної діяльності повинно забезпечити будь-якого підприємця – ким би він не був за фахом і яке службове місце не займав – умінням зіставляти потреби ринку з результатами власної роботи і досягати при цьому комерційного успіху.

Отже, проаналізувавши дослідження низки фахівців щодо комерційної діяльності, ми можемо підсумувати, що разом з такими основними принципами як: економічна свобода, конкурентоздатність, адаптованість, ризикованість, ефективність, застосовуються і більш конкретні принципи комерційної діяльності, що дають підприємству ефективно конкурувати на ринку. Адже комерційна діяльність – це діяльність, яка в умовах конкурентного середовища спрямована на організацію та управління процесами купівлі – продажу для задоволення попиту споживачів та збільшення капіталізації її суб'єкта. У комерційній діяльності використовують маркетингові технології, що зумовлено спільною спрямованістю на задоволення потреб споживачів.

Список використаних джерел

1. Апопій В. В. Сучасні проблеми та стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України/ В. В. Апопій// Вісник Дон НУЕТУ. – Сер.: Економічні науки. – 2005. – №4. – С. 153-163.
2. ДСТУ4303:2004 Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять. – К.: Держспоживстандарт України, 2005. – 236 с.
3. Комерційна діяльність: підручник/ за ред. проф. В. В. Апопія. – К.: Вид-во "Знання", 2008. – 558 с.
4. Організація торгівлі: підручник/ В. В. Апопій, І. П. Міщук, В. М. Ребицький та ін. / за ред. В. В. Апопія. – 3-тє вид., [перероб. та доп.]. – К.: Вид-во ЦУЛ, 2009. – 632 с.
5. Осовська Г. В. Основи менеджменту: навч. посібн. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К.: Вид-во "Кондор", 2011. – 664 с.

References

1. Apopii V. Modern challenges and strategic priorities of the development of domestic trade/ V. Apopii //Bulletin of Donetsk National University of Economics and Trade. -Series.: Economic science. -2005. – № 4. – pp. 153-163.
2. State Standard of Technical Conditions 4303:2004 Retail and wholesale trade. Terms and definitions of concepts. -K.: State consumer standard of Ukraine, 2005. -236 p.
3. Commercial activity: textbook/ed. Prof. V. Apopii. – Kyiv: Publishing House Znannya, 2008. – 558 p.
4. Trade Organization of trade: textbook/V. Apopii, I. Mishchuk, V. Rebytskyi and others. /ed. V. Apopii. -3rd ed., [converted and supplemented]. – K.: Publishing House Center of Literature for Study, 2009. -632 p.
5. Osovsk G. Principles of management: tutorial/G. Osovsk, O. Osovskiy. -K.: Publishing House "Kondor", 2011. – 664 p.

Саблук О. О. Сущность и принципы коммерческого предпринимательства и коммерческой деятельности

В статье рассматриваются и анализируются суть и принципы коммерческого предпринимательства и коммерческой деятельности. С переходом к рынку все большее значение приобретает коммерческое предпринимательство, как определяющий фактор развития рынка товаров и услуг и коммерческая деятельность предприятия. Анализ коммерческого предпринимательства и коммерческой деятельности имеет значительную роль в активизации экономических процессов, в частности: обеспечивает установление сбалансированного рынка, способствует формированию оптимальных пропорций между производством и смежными сферами, обнаруживает спрос на товары, стимулирует производственное предпринимательство, осуществляет эффективный товарный оборот, удовлетворяет потребности населения в товарах и услугах, стимулирует деятельность субъектов рынка, делает соответствующий вклад в формирование доходов государственного и местного бюджетов за счет уплаты налогов.

Ключевые слова: коммерческое предпринимательство, коммерческая деятельность, предприятие, предприниматель, торговая деятельность.

Sabluk O. The essence and principles of commercial entrepreneurship and commercial activity

The article examines and analyses the essence and principles of commercial entrepreneurship and commercial activity.

With the transition to the market commercial business becomes more important, as determinants of the development of the commodity market and services and commercial activity of the enterprise. The matters of commercial activity are studying and prediction of development of target markets with detailed descriptions of all components (demand, supply, price); marketing activities; selection of potential business partners and organization of commercial links between them; organization and control of the implementation of agreements and contracts; advertising; the design of trading technology. Commercial activity is defined objectively in accordance with relevant economic laws of society. Analysis of commercial business and commercial activities has a significant role in revitalizing the economic processes, in particular: provides establishing of a balanced market, promotes formation of optimal proportions between production and adjacent areas, detects the demand for goods, stimulates the production enterprise, provides effective commodity turnover, satisfies the needs of the population in products and services, stimulates the activity of subjects of the market, makes an appropriate contribution to the formation of the revenue of the state and local budgets at the expense of paying taxes. Thus, having analyzed the research of a number of specialists on commercial activity, we can summarize that together with the following basic principles as economic freedom, competitiveness, adaptability, risky behaviors, effectiveness, and more specific principles of commercial activities are applied that enable the enterprise to compete effectively in the market.

Key words: commercial business, commercial activity, enterprise, entrepreneur, trading activity.

Стаття надійшла до редколегії 05.06.2018

УДК 336.76.066: 338.5.018.7

Сервер САДИКОВ

аспірант кафедри фінансові ринки

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана,

м. Київ, Україна

e-mail: server.sadykov@gmail.com

ПРОГНОЗУВАННЯ ОБМІННОГО КУРСУ EURUSD ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛІ ЛІНІЙНОЇ РЕГРЕСІЇ

У статті проведено емпіричну перевірку теорії паритету відсоткових ставок на історичних котируваннях валютної пари EURUSD за 1999–2017 роки. Автор здійснив кореляційний та регресійний аналіз взаємозв'язків між резервною ставкою Федеральної Резервної Системи США, ставкою рефінансування Європейського Центрального Банку, їх паритетом та довгостроковою динамікою зміни обмінного курсу EURUSD, та зробив відповідні висновки щодо можливості прогнозування динаміки фінансово-часових рядів за допомогою моделі лінійної регресії, побудованої на статистичних даних з паритету відсоткових ставок.

Ключові слова: фінансовий ринок, валютний ринок, відсоткові ставки центральних банків, резервна ставка Федеральної Резервної Системи США, ставка рефінансування Європейського Центрального Банку, кореляція між відсотковими ставками та валютним курсом, лінійна модель, прогнозування валютного курсу, EURUSD.

Валютний курс, за яким національна валюта країни обмінюється на валюти інших країн, є важливою макроекономічною категорією та тісно пов'язана з такими поняттями, як експорт, імпорт, економічна активність, індекс споживчих цін та паритет купівельної спроможності, які є визначальними у формуванні добробуту та заможності населення країни. Через це прогнозування валютних курсів цікавить як державні регулятивні органи (центральні банки, бюджетні комітети, тощо), так і інституціональних та роздрібних

інвесторів та учасників валютного ринку. У фінансовій теорії було розроблено велику кількість теорій та гіпотез щодо валютних курсів, проте їх емпірична перевірка на реальних статистичних даних з метою підтвердження та доробки у практичні впровадження, в тому числі і у вигляді кореляційних або регресійних моделей, є актуальним викликом для сучасних науковців та дослідників.

Аналіз наукових джерел показав, що вагомих внесок у дослідження теоретичних та